

Sygn. akt I ACa 1074/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 stycznia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Józef Wąsik
Sędziowie:	<u>SSA Teresa Rak</u> SSA Zbigniew Ducki
Protokolant:	st.sekr.sądowy Beata Lech

po rozpoznaniu w dniu 10 stycznia 2013 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództw W. K. przeciwko S. B.

o zapłatę

i W. K. przeciwko M. N. (1)

o zapłatę

na skutek apelacji powoda W. K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 31 maja 2012 r. sygn. akt I C 1873/10

1. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że nadaje mu treść:

„I. zasądza od pozwanej S. B. na rzecz powoda W. K. kwotę 76.147,48 zł (siedemdziesiąt sześć tysięcy sto czterdzieści siedem złotych 48/100) z ustawowymi odsetkami od dnia 25.01.2010 r.;

II. zasądza od pozwanej M. N. (1) na rzecz powoda W. K. kwotę 20.919,86 zł (dwadzieścia tysięcy dziewięćset dziewięćnaście złotych 86/100) z odsetkami ustawowymi od dnia 25.01.2010 r.;

III. w pozostałej części powództwa oddala;

IV. przyznaje adwokat I. C. od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie kwotę 7.380 zł (siedem tysięcy trzysta osiemdziesiąt złotych) w tym 1.380 zł podatku od towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu;

V. przyznaje adwokatowi M. W. od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie kwotę 4.428 zł (cztery tysiące czterysta dwadzieścia osiem złotych) w tym 828 zł podatku od towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanym z urzędu”;

2. w pozostałej części apelację oddala;

3. przyznaje adwokat I. C. od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie kwotę 5.535 zł (pięć tysięcy pięćset trzydzieści pięć złotych) w tym 1.035 zł podatku od towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym;

4. przyznaje adwokatowi M. W. od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie kwotę 5.535 zł (pięć tysięcy pięćset trzydzieści pięć złotych) w tym 1.035 zł podatku od towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanym z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I ACa 1074/12

UZASADNIENIE

Powód W. K. domagał się w ostatecznie określonym żądaniu pozwu zasądzenia od M. N. (1) kwoty 42.676,29 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 25 stycznia 2010 r. do dnia zapłaty z tytułu zwrotu nakładów z majątku osobistego powoda na nieruchomości położoną w J. ul. (...) oraz od S. B. kwoty 87.443,98 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 25 stycznia 2010 r. do dnia zapłaty. Na tę ostatnią kwotę składa się wierzytelność określona w postanowieniu Sądu Rejonowego w Suchej Beskidzkiej w sprawie I Ns 180/07 o podziale majątku dorobkowego powoda i pozwanej M. N. (1) z tytułu zwrotu części nakładów z majątku wspólnego małżonków na majątek S. B., kwota 4.024 złotych, którą powód przekazał pozwanej S. B. by spłaciła brata pozwanej M. S. B.. Obowiązek spłaty ustał z chwilą odwołania przez S. B. darowizny nieruchomości dokonanej na rzecz powoda. Na dochodzoną kwotę składa się też 42.676,29 złotych z tytułu zwrotu nakładów z majątku osobistego powoda na majątek pozwanej S. B. w postaci nieruchomości wJ.

Podał powód, że w grudniu 2004 roku Sąd Okręgowy w Krakowie zobowiązał go do złożenia oświadczenia woli, mocą którego przenosi na S. B. udział w nieruchomości w J. ul. (...). Natomiast pomiędzy powodem, a pozwaną M. N. (1) orzeczony został rozwód. Zobowiązując powoda do złożenia oświadczenia woli Sąd nie uwzględnił, że powód na nieruchomości dokonywał nakładów tak z majątku wspólnego z pozwaną M. N. (1) jak i z majątku własnego powoda. Nie uwzględnił też, że w 1983 roku powód przekazał pozwanej S. B. kwotę 40.000 starych złotych z przeznaczeniem na wkład mieszkaniowy dla syna pozwanej.

Pozwane S. B. i M. N. (1) wniosły o oddalenie powództwa. Zarzuciły przedawnienie wszystkich roszczeń, a nadto ich bezpodstawność. Zaprzeczyły, by powód przekazał S. B. 40.000 starych złotych. Zaprzeczyły także, by warsztat oraz dojazd zostały sfinansowane z majątku powoda. Powód nie czynił żadnych nakładów na warsztat, który powstał staraniem i pieniędzmi pozwanych. Wskazały pozwane, że część kosztów tego warsztatu czyli elewacji została ujęta w sprawie o podział majątku dorobkowego INs 180/07 SR w Suchej Beskidzkiej.

Wyrokiem z dnia 31 maja 2012 roku Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił powództwo.

Rozstrzygnięcie wydał Sąd w oparciu o następujące okoliczności niesporne oraz ustalenia faktyczne:

Powód i pozwana M. N. (1) pozostawali w związku małżeńskim od 1983 do 2004 roku. Wyrokiem z dnia 29 października 2004 roku Sąd Okręgowy w Krakowie orzekł rozwód ich małżeństwa.

Kwota 40.000 starych złotych odpowiada aktualnie kwocie 4.024 złotych. Strony nie kwestionowały wartości nieruchomości i nakładów ustalonych w postępowaniu I Ns 180/07 SR w Suchej Beskidzkiej.

Postanowieniem z dnia 6 lipca 2009 roku Sąd Rejonowy w Suchej Beskidzkiej w sprawie I Ns 180/07 ustalił, że przedmiotem majątku wspólnego W. K. i M. N. (1) są: 1/wierzytelność w kwocie 81.487,38 zł z tytułu nakładów z

majątku wspólnego W. K. i M. N. (1) na majątek osobisty M. N. (1) obejmujący nieruchomości położoną w J. składającą się z działki nr (...) o powierzchni 0,1888 ha wraz z zabudowaniami stanowiącą własność M. N. (1) w 1/2 części oraz S. B. w 1/2 części, która to nieruchomość objęta jest księgą wieczystą nr (...) Sądu Rejonowego w Suchoj Beskidzkiej, 2/wierzytelność w stosunku do S. B. z tytułu nakładów z majątku wspólnego W. K. i M. N. (1) na nieruchomość S. B. opisaną wyżej, 3/ szczegółowo wymienione ruchomości oraz 4/ wierzytelność w kwocie 8.097,58 zł z tytułu dokonanego przez W. K. przywłaszczenia z majątku wspólnego. Przyznał M. N. (1) ruchomości, wierzytelność w kwocie 81.487,38 zł z tytułu nakładów na nieruchomość M. N. (1) oraz wierzytelność w wysokości 1/2 w stosunku do S. B. z tytułu nakładów na nieruchomość. Natomiast powodowi przyznał wierzytelność w wysokości 1/2 części w stosunku do S. B.. Nadto zasądził Sąd od M. N. (1) na rzecz W. K. kwotę 40.743,69 zł z tytułu nakładów opisanych w pkt 1 postanowienia oraz 7.300 z tytułu przyznania ruchomości.

Ustalił Sąd nadto, że powód miał zgromadzony pełny wkład w (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w R.. Na krótko przed zawarciem związku małżeńskiego z pozwaną M. N. (1) zlikwidował księżeczkę mieszkaniową i uzyskał z niej pieniądze.

Po zawarciu małżeństwa małżonkowie zamieszkali wraz z pozwaną S. B. (matką M. N. (1)) w jej domu znajdującym się w J., przy ul. (...). Niedługo potem na nieruchomości na nazwisko pozwanej S. B. wybudowany został warsztat o powierzchni ok. 56 m⁽²⁾, który miał służyć do prac stolarskich. Pieniądze na budowę pochodziły częściowo od pozwanej S. B., a częściowo z majątku wspólnego małżonków powoda i pozwanej M. N. (1). Przy budowie warsztatu pomagał także S. B., syn i brat pozwanych.

Powód w tym warsztacie przez pewien czas prowadził działalność stolarską, w innym zaś czasie był tam magazyn sklepu spożywczego.

Ustalił Sąd, że w czasie małżeństwa powoda z M. N. (1) z ich majątku wspólnego czynione były nakłady na nieruchomość w J.. Wykonano: przyłącze energii elektrycznej, podłączenie kanalizacji, przyłącze wodociągowe, wymianę pokrycia dachowego domu, przebudowę komina, bramę wjazdową i utwardzono przejazd, izolację budynku, odprowadzenie wody z budynków, adaptację lokalu handlowego, nawierzchnię przed lokalem handlowym, ogrodzenie nieruchomości, ocieplenie stropu, wykończenie łazienki i pomieszczeń w suterrenach, klatkę schodową i drzwi wejściowe, adaptację pomieszczeń w suterrenach, kotłownię i skład opału, wiatę na opał, dwustanowiskowy garaż i elewację warsztatu. Pozwana S. B. za kwotę 500 złotych zakupiła od sąsiada W. D. część nieruchomości mającą stanowić przejazd do warsztatu. Powód był przy zawarciu umowy między S. B., a W. D..

Małżonkowie dostali od pozwanej S. B. dom i działkę w J. a brat pozwanej M. S. B. – 90 arów pola w J. i hektar lasu na granicy J. i Ł..

W warsztacie w J. powód prowadził działalność stolarską, ale z uwagi na emisję hałasu głośniejsze prace wykonywał w warsztacie w O..

W 1987 lub 1988 roku powód w spadku po wuju mieszkającym w Australii otrzymał kwotę 2.500 dolarów amerykańskich. Pieniądze te przeznaczył na zakup maszyn stolarskich oraz na budowę warsztatu w O. na nieruchomości jego ciotki C. M., która darowała małżonkom nieruchomość, a następnie odwołała tę darowiznę.

Pozwana M. N. (1) w czasie małżeństwa pracowała najpierw jako kasjer walutowy w (...), następnie w sklepie spożywczym, a potem w przychodni zdrowia jako rejestratorka. Powód natomiast pracował w Zakładzie Produkcji (...) w J. Dodatkowo wykonywał usługi stolarskie oraz usługi transportowe świadczone żukiem zakupionym za pieniądze otrzymane przez małżonków z okazji ślubu i częściowo za pieniądze zarobione przez pozwaną M. N. (1).

Powód krótko pracował w Austrii i zarobił tam niewiele. Krótko też prowadził działalność gospodarczą, gdyż po operacji kręgosłupa nie mógł pracować. Uzyskał powód rentę z tytułu niezdolności do pracy. Pozwana M. N. (1) cały czas pracowała i ona utrzymywała dom i dzieci, do utrzymania dokładała też pozwana S. B.. Powód natomiast nie dawał na jedzenie, ubranie, prąd, nie zarabiał wiele, miał przerwy w pracy, był na urlopie wychowawczym, ponadto miał operację kręgosłupa. Pozwana S. B. co miesiąc dawała powodowi 100 złotych na remonty.

Ustalił Sąd, że pozwana miała sporo oszczędności, bowiem pracowała w Zakładzie (...), pracowała też chałupniczo jako cholewkarz, przez 10 lat prowadziła w ramach Funduszu (...) wynajem pokoi w domu - przed ślubem córki, przez cztery lata pracowała w pralni i cały zarobek z tego – około 400 zł plus te 100 zł z emerytury oddawała powodowi, który brał cały czynsz za sklep i pralnię chemiczną i to miało być odkładane na remonty.

Kiedy pomiędzy małżonkami zaczęło się psuć, doszło między nimi do wielu spraw sądowych, w tym o znęcanie i kradzież.

Ustalił nadto Sąd pierwszej instancji, że umową z dnia 26 sierpnia 1998 roku pozwana S. B. darowała swojej córce M. N. (1) oraz W. K. nieruchomości położoną w J. stanowiącą działkę nr (...) zabudowaną budynkiem mieszkalnym i budynkiem gospodarczym przy ul. (...), dla której to Sąd Rejonowy w Suchej Beskidzkiej prowadzi księgę wieczystą nr (...). W stosunku do powoda pozwana darowiznę odwołała i wyrokiem Sądu Okręgowego w sprawie I C 2022/03 powód został zobowiązany do złożenia oświadczenia woli przenoszącego udział w nieruchomości wynoszący 1/2 na darczynię S. B..

W kwietniu 2005 roku powód zwrócił się do S. B. o zwrot pieniędzy z książeczki mieszkaniowej, bo ich potrzebuje. Pozwana powiedziała mu, że ona także potrzebuje pieniędzy. W rozmowie tej uczestniczył także syn powoda. Rozmowę tę powód nagrał bez wiedzy i zgody pozostałych jej uczestników.

Ustalając stan faktyczny Sąd Okręgowy oparł się na aktach sprawy o podział majątku dorobkowego prowadzonej w Sądzie Rejonowym w Suchej Beskidzkiej I Ns 180/07 oraz zeznaniach świadków C. M., P. N., I. S., M. K., S. B., W. D., B. K., a także zeznaniach powoda i pozwanych M. N. (1) oraz S. B..

Dokonując oceny prawnej Sąd w pierwszej kolejności odniósł się do podniesionego przez pozwane zarzutu przedawnienia roszczeń powoda. Zarzutu tego Sąd nie podzielił. Wskazał, że dochodzone przez powoda roszczenia związane są z rozliczeniem nakładów uczynionych z majątku osobistego na majątek osobisty drugiego ze współmałżonków oraz z tytułu nakładów z majątku osobistego powoda na majątek osoby trzeciej - S. B.. Dopiero zatem z chwilą ustalenia składu majątku dorobkowego i przyznania małżonkom poszczególnych jego składników możliwe stało się dokonanie rozliczeń między majątkami. Podziału majątku dokonał Sąd Rejonowy w Suchej Beskidzkiej postanowieniem z dnia 6 lipca 2009 r. i od tej daty można liczyć bieg przedawnienia. W tym postępowaniu Sąd ustalił istnienie wierzycelności w stosunku do pozwanej S. B.. Wytoczenie powództwa o podział majątku dorobkowego przerwało bieg przedawnienia. Zwrócił też Sąd uwagę, że zgodnie z art. 121 pkt 3 k.c. bieg przedawnienia nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu co do roszczeń, które przysługują jednemu z małżonków przeciwko drugiemu – przez czas trwania małżeństwa. Zatem do czasu orzeczenia rozwodu w 2004 roku nie było możliwe dokonanie rozliczeń majątkowych między małżonkami, a tym samym dokonanych nakładów. W toku sprawy o podział majątku powód zgłosił roszczenia, których dochodzi w niniejszym postępowaniu, zatem nie można uznać by roszczenia w stosunku do M. N. (1) były przedawnione. Nie uległy również przedawnieniu roszczenia powoda o zwrot nakładów uczynionych na rzecz majątku pozwanej S. B.. Do odwołania darowizny oraz złożenia przez powoda oświadczenia o przeniesieniu własności na rzecz pozwanej doszło w 2004 r. Dopiero najwcześniej z tą chwilą powód mógł żądać zwrotu nakładów uczynionych na nieruchomości w J. skoro wcześniej od 1998 r. nieruchomości ta była jego własnością.

Powództwo jednakże zdaniem Sądu pierwszej instancji na uwzględnienie nie zasługiwało.

Powód domagał się od obu pozwanych kwot po 42.676,29 zł z tytułu nakładów uczynionych z jego majątku osobistego na majątek każdej z pozwanych – w postaci wybudowanego na nieruchomości w J. warsztatu. Domagał się też zasądzenia od pozwanej S. B. kwoty 40.743,69 zł z tytułu nakładów z majątku wspólnego powoda i M. N. (1) na majątek S. B.. Zwrócił Sąd uwagę, że pozwane nie kwestionowały faktu czynienia nakładów – wybudowania budynku warsztatu na nieruchomości w J. oraz innych w postaci remontów, adaptacji, ulepszeń budynku i otoczenia. Nie podważały też wyceny nakładów dokonanej przez biegłego w sprawie I Ns wybudowanie warsztatu ze środków, których jeszcze nie 180/07. Kwestionowały natomiast, że nakłady były czynione z majątku osobistego powoda.

Zdaniem Sądu Okręgowego postępowanie dowodowe wykazało, że pieniądze ze spadku powód wydatkował w inny sposób niż sam podał, a mianowicie zakupił za nie maszyny do warsztatu stolarskiego oraz wybudował warsztat w O.. Nadto warsztat w J. został wybudowany jeszcze przed uzyskaniem spadku, zatem niemożliwe by został on wybudowany za pieniądze ze spadku. Wszelkie zaś inne dochody uzyskane z pracy powoda wchodziły do majątku wspólnego małżonków. Warsztat zatem został wybudowany z majątku wspólnego małżonków, ewentualnie przy pomocy ze strony pozwanej S. B.. Wskazał Sąd, że twierdzenia powoda o jego bardzo wysokich dochodach są całkowicie gołosłowne. Nie udowodnił także powód, że pozostałe nakłady czynione na nieruchomości w J. także pochodziły z jego majątku osobistego. Sam przy tym wskazywał, że remonty finansował wspólnie z żoną w czasie małżeństwa ze wspólnych pieniędzy. Zwrócił Sąd uwagę, że sam powód powołując się na fakt, że warsztat powstał z pieniędzy ze spadku miał wątpliwości, czy te pieniądze na ten cel wystarczyły. Zatem tym bardziej nie posiadał już dalszych środków własnych na wykonanie innych remontów. Powód więc nie udowodnił, że nakłady na nieruchomości w J. zostały dokonane z jego majątku osobistego. Przejął Sąd, że nakłady w postaci wybudowania warsztatu i inne prace remontowe uczynione zostały z majątku wspólnego obojga małżonków, a nie z majątku osobistego powoda.

Nie udowodnił też powód, że to on wykupił część gruntu od sąsiada W. D.. Do formalnej sprzedaży pasa gruntu nie doszło, a było to jedynie porozumienie sąsiadów co do przebiegu granic. Powód nie udowodnił ponadto, że wręczona przez niego z tego tytułu kwota stanowiła jego majątek osobisty. Nieformalna umowa zawarta została pomiędzy S. B. i W. D., zaś powód występował jako świadek umowy i jedynie wręczył umówioną kwotę uzyskaną od pozwanej S. B..

Zdaniem Sądu pierwszej instancji nie udowodnił też powód roszczenia o zapłatę kwoty 4.024 zł stanowiącego równowartość 40.000 starych złotych. Powód wprawdzie posiadał książeczkę mieszkaniową, którą zlikwidował, jednak nie wykazał na jaki cel przeznaczył pieniądze z książeczki, a w szczególności, że przekazał je pozwanej S. B.. Powód dla wykazania tego roszczenia powoływał się na przebieg nagranej rozmowy między nim, a synem P. N. i S. B.. Sąd uznał, że odpowiedzi pozwanej „że ona też potrzebuje tych pieniędzy” nie można interpretować jako przyznania przekazania jej pieniędzy. Było to bowiem tylko ogólne stwierdzenie, że też potrzebuje pieniędzy.

Wskazał Sąd, że ciężar udowodnienia faktów mających dla rozstrzygnięcia istotne znaczenie obciążał powoda, a powód temu obowiązкови nie sprostał. Dlatego powództwo jako bezzasadne należało oddalić.

Wobec przegrania sprawy przez powoda, zwolnionego od ponoszenia kosztów sądowych w niniejszej sprawie, Sąd w punkcie IV wyroku obciążył kosztami sądowymi Skarb Państwa na podstawie art. 113 § 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Wyrok zaskarżył powód.

W apelacji złożonej osobiście zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku mający wpływ na jego treść, stronnictwo Sądu lub brak doświadczenia życiowego, co przełożyło się na treść wydanego orzeczenia, zmanipulowanie protokołów zeznań świadków oraz brak odniesienia się do przyznanej postanowieniem Sądu Rejonowego w sprawie I Ns 180/07 wierzytelności.

Wniósł o zmianę wyroku i zasądzenie od pozwanej M. N. (1) kwoty 42.676,29 zł tytułem zwrotu nakładów czynionych z majątku odrębnego powoda, zasądzenie od S. B. kwoty 40.743,69 przyznanej postanowieniem Sądu Rejonowego, kwoty 4.024 zł tytułem zwrotu spłaty z nieruchomości jaka otrzymała w 1983 roku oraz kwoty 42.676,29 zł tytułem zwrotu nakładów czynionych z majątku odrębnego powoda, ewentualnie o przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia przez Sąd Okręgowy w Krakowie.

W apelacji złożonej przez pełnomocnika powoda podniesiony został zarzut naruszenia prawa procesowego, a to:

- art. 365 § 1 kpc przez przeprowadzenie przez Sąd pierwszej instancji postępowania dowodowego m. in. na okoliczność źródeł pochodzenia środków przeznaczonych na nakłady poczynione na nieruchomości położoną w J. stanowiącą własność pozwanych po 1/2 części, pomimo że Sąd pierwszej instancji w niniejszej sprawie był związany treścią prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w sprawie I Ns 180/07, a w konsekwencji poczynienie ustaleń

sprzecznych z ustaleniami w wymienionej sprawie, na okoliczność źródła pochodzenia nakładów na nieruchomości, przy uwzględnieniu, że fakty te zostały częściowo ustalone również w oparciu o przyznanie ich przez M. N. (1);

- art. 232 kpc przez przyjęcie, że powód nie wykazał zasadności dochodzonych roszczeń poprzez niewskazanie dowodów dla stwierdzenia faktów, z których wywodził skutki prawne, podczas gdy na podstawie tych samych dowodów w sprawie I Ns 180/07 Sąd odmiennie ustalił stan faktyczny i wywiódł odmienne wnioski.

- art. 233 § 1 kpc

a/ poprzez wyprowadzenie niewłaściwych wniosków ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, polegające na bezpodstawnym, dowolnym i mylnym ustaleniu że:

- powód nie poczynił nakładów z majątku osobistego (ze spadku po wuju i spłaty od brata łącznie 3.000 dolarów) na majątek osobisty pozwanych w postaci budowy warsztatu i zakupu dojazdu do nieruchomości ustalenie, że powód środki te przeznaczył na zakup maszyn stolarskich i budowę warsztatu w O., podczas gdy Sąd Rejonowy ustalił, że warsztat i dojazd zostały nabyte z majątku osobistego powoda, a maszyny stolarskie wchodzi w skład majątku wspólnego powoda i pozwanej M. N. (1),

- powód nie poczynił nakładów z majątku osobistego na majątek osobisty pozwanej S. B. w wysokości 40.000 złotych przed denominacją, jako że fakt ten nie znajduje potwierdzenia w zgromadzonym materiale dowodowym, podczas gdy wynika on z zeznań świadków i powoda,

- powód jedynie krótko pracował w małżeństwie, nie przyczyniał się do zaspokajania potrzeb rodziny, podczas gdy na przestrzeni lat oprócz pracy zarobkowej podejmował inicjatywę prywatną, prowadził usługi transportowe i produkcję wyrobów z drewna,

- pozwana S. B. samotnie wychowująca dwoje dzieci miała sporo swoich oszczędności, pomimo braku na to dowodów;

b/ poprzez wyprowadzenie niewłaściwych wniosków ze zgromadzonego materiału dowodowego, pomimo ustalenia, że nakłady m. in. w postaci przyłącza energii elektrycznej, podłączenia kanalizacji, wodociągu, przebudowy komina, wymiany pokrycia dachu i inne poczynione w trakcie małżeństwa pochodziły z majątku wspólnego małżonków, sąd pierwszej instancji nie uznał za zasadne roszczenia powoda do S. B. chociażby w zakresie kwoty 40.743,69 zł z tytułu wierzytelności przyznanej postanowieniem w sprawie I Ns 180/07, a której wysokości pozwane nie kwestionowały;

c/ błędnej i niepełnej oceny wiarygodności i mocy dowodów zebranych w sprawie oraz brak oceny dowodów przeprowadzonych w sprawie I Ns 180/07, a dopuszczonych w sprawie niniejszej, a w konsekwencji naruszenie również art. 328 § 2 kpc, polegające na niewskazaniu w uzasadnieniu wyroku przyczyn dla czego Sąd odmówił tym dowodom wiarygodności i mocy dowodowej.

Zarzucił też powód naruszenie prawa materialnego, a to:

- art. 405 kc przez zaprzeczenie związku jaki zachodzi pomiędzy faktem ustalonym przez Sąd pierwszej instancji, iż z majątku wspólnego powoda i M. N. (1) zostały poczynione nakłady na majątek S. B., a normą prawną zawartą w art. 405 kc i przez to oddalenie żądania zapłaty kwoty 40.743,69 zł jako zwrotu wartości tej korzyści, mimo braku podstawy prawnej uzyskania jej przez pozwaną S. B. kosztem powoda oraz przez oddalenie powództwa również w pozostałej części poprzez przyjęcie, że na skutek błędnie ustalonego stanu faktycznego w pozostałym zakresie nie zachodzi podstawa do żądania zwrotu wartości nakładów poczynionych przez powoda z jego majątku osobistego na majątek osobisty pozwanych M. N. (1) i S. B. uzyskanych bez podstawy prawnej,

- art. 6 kc przez stwierdzenie, że pozwany nie wykazał, by poczynił nakłady z majątku osobistego na wymienioną nieruchomość stanowiącą własność pozwanych, pomimo przedstawienia dowodów na tę okoliczność, jak również prawomocnego poczynienia ustaleń w tym zakresie w sprawie I Ns 180/07, z których wynika, że nakłady te nie zostały poczynione z majątku wspólnego powoda i pozwanej M. N., lecz z majątku osobistego powoda oraz pomimo uznania

za niesporne oraz przez brak zasądzenia od S. B. kwoty 40.743,69 zł pomimo uznania w sprawie I Ns 180/07, że przedmiotem podziału majątku wspólnego małżonków jest między innymi wierzytelność w stosunku do S. B.. W zw. z § 2 ust. 3 Rozporządzenia

Zarzucał nadto powód naruszenie prawa procesowego tj. art. 328 § 2 kpc i art. 98 § 1 i 3 kpc w zw. z § 6 ust. 5 i 6 w zw. z § 2 ust. 3 Rozporządzenia Min. Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez SP kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu oraz art. 745 § 1 kpc w zw. z § 5, § 11 ust. 1 pkt 7, § 6 ust. 5 i 6 w zw. z § 2 ust. 3 Rozporządzenia przez przyznanie w pkt 2 wyroku kwoty 4.428 zł zamiast kwoty 10.867,76 z l tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu na rzecz adwokata wyznaczonego z urzędu dla powoda.

Wniósł powód o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości z powodu nierozpoznania istoty sprawy i przekazanie jej Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, przy uwzględnieniu kosztów postępowania, ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku przez uwzględnienie powództwa w całości i zasądzenie od pozwanych- M. N. (1) kwoty 42.676,29 złotych i od S. B. kwoty 87.443,98 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 25 stycznia 2010 roku i zasądzenie kosztów, w tym kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu.

Po rozpoznaniu apelacji Sąd Apelacyjny ustalił i zważył co następuje:

Apelacja powoda w znacznej części zasługuje na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności należy się odnieść do zarzutów dotyczących wadliwych ustaleń faktycznych i oceny dowodów, dopiero bowiem prawidłowo ustalony stan faktyczny może być podstawą do zastosowania prawa materialnego.

Zgłoszone przez powoda żądanie zapłaty od pozwanej S. B. dzieli powód niejako na dwie części, a mianowicie domaga się kwoty, która jego zdaniem miałyby stanowić w odpowiedniej części zwrot nakładów czynionych przez małżonków z ich majątku wspólnego w czasie trwania małżeństwa na nieruchomości stanowiącą obecnie współwłasność obu pozwanych po połowie oraz kwoty odpowiadającej nakładom z jego majątku osobistego na majątek S. B.. Żądanie kierowane do pozwanej M. N. (1) dotyczy tylko nakładów z majątku osobistego powoda na jej majątek odrębny.

Przy czym w uzasadnieniu wyroku Sąd pierwszej instancji czyniąc ustalenia także odnośnie nakładów z majątku wspólnego małżonków w ogóle się nie odniósł do tej części żądania. Rozważania Sądu dotycząc bowiem wyłącznie tego co miałyby pochodzić z majątku odrębnego powoda.

Należy jednak zauważyć, że w istocie powód nie dochodzi zwrotu nakładów w czystej postaci i nie przepisy tego dotyczące są tu podstawą rozstrzygnięcia, lecz przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu. Nie przesądzając bowiem w tym momencie czy powód czynił nakłady i z jakiego majątku pamiętać trzeba, że nieruchomości przez kilka lat stanowiła wspólny majątek powoda i pozwanej M. N. (1) jako małżonków nabyte w drodze darowizny uczynionej na ich rzecz przez pozwaną S. B.. Ewentualne nakłady czynione więc były na majątek małżonków, a te poczynione wcześniej, zanim małżonkowie stali się właścicielami nieruchomości zostały im przekazane wraz z nieruchomością. Powód więc do czasu zwrotnego przeniesienia udziału we współwłasności nieruchomości na rzecz pozwanej na skutek odwołania przez nią darowizny i orzeczenia Sądu zobowiązującego go do złożenia oświadczenia woli był właścicielem nieruchomości ze wszystkim co się na niej znajdowało. Poczynione na nieruchomość nakłady zwiększyły jej wartość, stąd, skoro powód po odwołaniu darowizny przeniósł własność nieruchomości o zwiększonej wartości, ma prawo domagać się zwrotu tych nakładów o tyle o ile zwiększyły one wartość nieruchomości, bowiem pozwana otrzymała zwiększoną wartość bez podstawy prawnej (art. 405 kc).

Istotne dla rozstrzygnięcia było zatem z czyich środków czynione były nakłady, a w szczególności czy finansowane były one z majątku wspólnego małżonków, czy z majątku osobistego powoda, czy też z majątku pozwanej S. B..

Kwestia rozliczeń powoda z pozwaną M. N. (1) w zakresie w jakim dotyczą one ich majątku wspólnego była przedmiotem rozpoznania w postępowaniu o podział majątku dorobkowego i w tym zakresie sprawa jest prawomocnie

rozstrzygnięta. Powód w tamtym postępowaniu zgłaszał także do rozliczenia to co jego zdaniem wydatkował ze swojego majątku na majątek pozwanej M. N. (1), Sąd Rejonowy jednakże w tym zakresie odesłał go na drogę osobnego procesu.

O ile zakres nakładów w zasadzie nie był pomiędzy stronami sporny, to źródła ich finansowania powód i pozwana, a zwłaszcza pozwana S. B. wskazywali zupełnie odmiennie. Powód bowiem twierdził, że warsztat wybudowany był z jego własnych środków jakie otrzymał ze spadku po bracie swojej matki twierdził też, że za pieniądze od matki wykupił od sąsiada drogę do warsztatu, pozwana zaś stała na stanowisku, że wszystko to było finansowane przez S. B.. W odniesieniu do pozostałych nakładów, a więc tych ponoszonych na remont i modernizację domu powód twierdził, że ponosił je wspólnie z pozwana M. N. (1) z ich majątku wspólnego, pozwana S. B. zaś, że pochodziły one z jej majątku, który w zasadzie zgromadziła jeszcze przed zawarciem małżeństwa przez powoda z jej córką.

Sąd Okręgowy zaś ustalił, że pieniądze na budowę warsztatu pochodziły częściowo od pozwanej S. B., a częściowo z majątku wspólnego małżonków. Pozostałe zaś nakłady finansowane były z majątku wspólnego małżonków. Pieniądze na wykup drogi wyłożyła natomiast pozwana S. B..

Ustaień tych Sąd Apelacyjny częściowo nie podziela.

Analiza zgromadzonego materiału dowodowego nie pozwala zdaniem Sądu na ustalenie, że powód w budowę warsztatu nie włożył środków ze swojego majątku osobistego. Powód oraz świadkowie, jego matka, ciotka i brat konsekwentnie stali na stanowisku, że ze spadku po bracie matki powód od matki i brata otrzymał łącznie 3.000 dolarów. Miało to miejsce jesienią 1987 roku. Pozwolenie na budowę tego warsztatu na rzecz pozwanej S. B., która wówczas była właścicielką nieruchomości wydane zostało w dniu 22 listopada 1985 roku. Z dołączonego zaś do akt sprawy o podział majątku dorobkowego dziennika budowy wynika, że roboty rozpoczęły się w kwietniu 1986 roku. Dziennik budowy jednak nie obejmuje całości prac. Z zeznań powoda i świadków wynika także, że budowa prowadzona była systemem gospodarczym, pracował na niej także powód i brat pozwanej M. N. (1). Doświadczenie życiowe, zdaniem Sądu przemawia za przyjęciem, że przynajmniej częściowo powód finansował tę budowę z otrzymanego spadku, budowa przecież jakiś czas trwała. To powód bowiem dążył do wybudowania warsztatu i chciał z niego korzystać, pozwana zaś nie wykazała, że to ona finansowała tę budowę. Wprawdzie twierdziła, że miała zgromadzona znaczne środki, bowiem pracowała na etacie, pracowała chałupniczo, wynajmowała pokoje w tramach (...) oraz prowadziła gospodarstwo rolne. Wszystko to miało mieć miejsce przed zawarciem małżeństwa przez powoda z jej córką, co nastąpiło w 1983 roku. Twierdziła pozwana, że pieniądze trzymała w domu, nigdy jednak nie podała, nawet w przybliżeniu jakimi oszczędnościami dysponowała, czy ile zarabiała. Przy czym mając na uwadze obecną wysokość jej emerytury, stwierdzić należy, że te zarobki nie mogły być wysokie. Ponadto pozwana wcześniej owdowiała i sama wychowywała dwoje dzieci. Powód z żoną natomiast pracowali, a zważywszy, że powód pozostawał w zatrudnieniu, a nadto świadczył usługi transportowe, podejmował własną działalność gospodarczą, czy wyjeżdżał do pracy za granicę, nie można powiedzieć, że nie poszukiwał on źródeł dochodu. Ustalenia Sądu, że powód znaczny okres pozostawał bez pracy, czy też że niełożył na utrzymanie rodziny oparte są jedynie na twierdzeniach pozwanych i nie znajdują potwierdzenia w innych dowodach. Brak jest więc podstaw do takiego przyjęcia.

Ponieważ w chwili obecnej niemożliwe jest dokładne ustalenie w jakim zakresie prace finansowane były z majątku wspólnego, a w jakim z majątku powoda, a jeszcze w jakim była to świadczona przez powoda lub przez inne osoby na rzecz małżonków praca, Sąd na podstawie art. 322 kpc przyjął, że finansowanie to w połowie nastąpiło z majątku powoda, a w drugiej połowie z majątku wspólnego małżonków.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że koszty pozostałych nakładów ponosili małżonkowie z majątku wspólnego. Ustalenie to Sąd Apelacyjny podziela. znajduje ono oparcie tak w dowodach zgromadzonych w niniejszym postępowaniu jak i w sprawie o podział majątku dorobkowego. Także i w tym przypadku z przyczyn wyżej wskazanych brak jest podstaw do przyjęcia, że remonty i modernizację domu finansowała pozwana S. B.. Dodatkowo należy zwrócić uwagę, że te prace podejmowane były w większości w latach 90 – tych, a nawet po roku 2000, co nie jest obojętne dla oceny możliwości finansowych pozwanej S. B., zwłaszcza, że w roku 1994 miała miejsce denominacja złotych, a nadto na przestrzeni 20 – tu lat od początku lat 80 – tych inflacja była znaczna, a nawet w początkowym okresie bardzo

znaczna, co również musi prowadzić do wniosku, że pozwana nie mogła dysponować zgromadzonymi oszczędnościami z początku lat 80 – tych i wcześniejszych. Za wykazane i zgodne z doświadczeniem życiowym należy natomiast uznać, że pozwana ze swoich bieżących dochodów dokładała się do utrzymania rodziny, co jest tym bardziej zrozumiałe, że strony prowadziły wspólne gospodarstwo domowe.

Nie podziela nadto Sąd Apelacyjny stanowiska Sądu pierwszej instancji, że powód nie wykazał, że w 1983 roku bezpośrednio przed zawarciem małżeństwa z M. N. (1) przekazał jej matce kwotę 40.000 ówczesnych złotych, które ona z kolei przeznaczyła na wkład dla swojego syna S. do(...)Spółdzielni Mieszkaniowej. W kwestii tej ścierają się z jednej strony zeznania powoda oraz świadków jego matki, ciotki i brata, a z drugiej zeznania pozwanych i świadka S. B. syna pozwanej S. B.. Sąd Okręgowy za wiarygodne uznał zeznania tej drugiej grupy stron i świadków.

Jednakże całokształt zgromadzonego materiału dowodowego nie pozwala, zdaniem Sądu Apelacyjnego na taką ocenę i prowadzi do wniosku, że powód istotnie przekazał przed swoim ślubem z pozwaną jej matce 40.000 starych złotych i była to swego rodzaju spłata na rzecz brata przysięj żony. Strony już bowiem wówczas ustalały, że to młodzi małżonkowie zamieszkają z matką, natomiast brat pozwanej M. N. (1) w przyszłości wyprowadzi się, co rzeczywiście nastąpiło. Za takim ustaleniem poza wspomnianymi zeznaniami powoda i świadków przemawia nadto fakt, że po pierwsze powód istotnie miał zgromadzony wkład mieszkaniowy w spółdzielni mieszkaniowej w R. i go ze Spółdzielni wycofał, a po drugie S. B. rzeczywiście uiścił wkład na mieszkanie w (...)Spółdzielni Mieszkaniowej, a wszystkie to zdarzenia pozostają w związku czasowym. Uiszczenie wkładu nastąpiło w niedługi czas po ślubie powoda z M. N. (1). Dodatkowo za takim ustaleniem przemawia nagrana rozmowa pomiędzy powodem, pozwaną S. B. i synem małżonków na temat zwrotu tych pieniędzy. Słowa pozwanej, że ona także potrzebuje tych pieniędzy wypowiedziane w odpowiedzi na żądanie powoda by mu oddała jego pieniądze z książeczki mieszkaniowej Sąd zinterpretował jako ogólne stwierdzenie, że pozwana też potrzebuje pieniędzy. Interpretacja taka zdaniem Sądu nie jest uprawniona, przy czym uwzględnia Sąd okoliczność, że to powód nagrywał rozmowę i mógł ją w określony sposób prowadzić. Jednakże wydaje się oczywiste, że jeśli jedna osoba zwraca się do drugiej „oddaj mi moje pieniądze, bo ich potrzebuję” to adresat takich słów o ile pieniędzy nie otrzymał, to raczej nie powie „ja też ich potrzebuję” ale zaprzeczy by je otrzymał. Sąd również ta rozmowa w połączeniu z innymi dowodami przemawia za przyjęciem wersji powoda.

Jak już wspomniano wyżej, samego faktu wykonywania określonych prac i ich wartości ustalonej na podstawie opinii biegłego opracowanej w sprawie o podział majątku dorobkowego strony nie kwestionowały. Istniały więc podstawy by rozliczenie dokonane zostało na podstawie tej opinii. Poczynione nakłady zwiększyły bowiem wartość nieruchomości o kwotę stanowiącą ich wartość.

W sprawie o podział majątku dorobkowego Sąd ustalił, że składnikiem majątku dorobkowego jest między innymi wierzytelność w kwocie 81.487,38 zł z tytułu nakładów z majątku wspólnego W. K. i M. N. (1) na majątek osobisty M. N. (1) obejmujący nieruchomość położoną w J. oraz wierzytelność w stosunku do S. B. z tytułu nakładów z majątku wspólnego W. K. i M. N. (1) na nieruchomość S. B. opisaną wyżej bez określenia jej wysokości. Oczywiście jest, że postanowienie to jest wiążące tylko pomiędzy stronami tamtego postępowania, a więc pomiędzy byłymi małżonkami, nie wiąże ono natomiast, wbrew stanowisku powoda, pozwanej S. B., bowiem nie była ona jego stroną. Niemniej dowody zgromadzone w sprawie niniejszej jak też w sprawie o podział majątku dorobkowego, które Sąd dopuścił i przeprowadził w niniejszym postępowaniu pozwalają na przyjęcie także w odniesieniu do S. B., że po przeniesieniu na jej rzecz przez powoda udziału we współwłasności nieruchomości, otrzymała ona nieruchomość o większej wartości o kwoty poczynionych nakładów tak z majątku wspólnego małżonków jak i z majątku osobistego powoda i w takim zakresie została wzbogacona bez podstawy prawnej. Ma więc powód prawo domagać się zwrotu tego wzbogacenia.

Zwiększenie wartości nieruchomości z tytułu budowy warsztatu i wykupu służebności wynosi 83.679,44 złotych, z czego należy przyjąć, jak o tym była mowa wyżej, że połowa przypada na majątek odrębny powoda (41.839,72), a połowa to dorobek małżonków (41.839,72). Pozwana S. B. jest zatem wzbogacona kosztem powoda kwotą 31.379,79 (przypadająca na jej udział połowa z kwoty nakładów z majątku odrębnego 20.919,86 zł (41.839,72 : 2) i połowa z udziału powoda z majątku wspólnym 10.459,93 zł (41.839,72 : 2 : 2)).

Z tytułu pozostałych nakładów czynionych z majątku wspólnego powoda i pozwanej M. N. (1) wartość nieruchomości zwiększyła się o kwotę 162.974,76 zł. Połowa z tej kwoty stanowi udział w tym majątku powoda, a połowa M. N. (1). Zatem wartość udziału pozwanej S. B. wzrosła o 81.487,38 złotych, z czego połowa (40.743,69 zł) stanowi udział powoda w majątku wspólnym (określona przez Sąd Rejonowy w sprawie I Ns 180/07 wierzytelność w stosunku do S. B.).

Z kolei zwaloryzowana wartość przekazanej pozwanej w 1983 roku kwoty 40.000 starych złotych, co do której odpadła podstawa do jej świadczenia wynosi 4.024 złote.

Zatem łącznie pozwana wzbogaciła się kosztem powoda kwotą 76.147,48 złotych (31.379,79 + 40.743 + 4.024). Wszystkie wartości wynikają z opinii biegłego opracowanej w sprawie o podział majątku dorobkowego i co do swej wysokości nie były kwestionowane. Taką więc łączną kwotę należało zasądzić od pozwanej S. B. na rzecz powoda.

Uzasadnione jest także żądanie w zakresie w jakim powód domaga się zwrotu wzbogacenia od pozwanej M. N. (1) w części w jakiej jest ono związane z jego majątkiem odrębnym. Pozwana jest współwłaścicielką nieruchomości w połowie, zatem jej wzbogacenie wynosi połowę z kwoty 41.839,72 złote czyli 20.919,86 zł. W takim też zakresie należało uwzględnić żądanie powoda w stosunku do M. N. (1).

Podnoszonego przed Sądem pierwszej instancji zarzutu przedawnienia w postępowaniu apelacyjnym pozwane już nie podnosiły. Jednakże w kwestii tej Sąd apelacyjny w pełni podziela stanowisko Sądu pierwszej instancji. Roszczenia powoda w stosunku do obu pozwanych w chwili wniesienia pozwu przedawnione nie były, a argumentacja przedstawiona w tej kwestii przez Sąd pierwszej instancji jest wystarczająca.

W pozostałej części z przyczyn wskazanych wyżej roszczenie powoda na uwzględnienie nie zasługuje i musi pozostać oddalone.

Uzasadniony okazał się też zarzut naruszenia przepisów Rozporządzenia Min. Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez SP kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu. Wynagrodzenie pełnomocnika z urzędu powoda winno bowiem opiewać na sumę wynagrodzeń należnych od roszczeń kierowanych w odrębnych powództwach do każdej z pozwanych. Zatem jest to łączna kwota 6.000 zł (3.600 od wartości roszczenia skierowanego do pozwanej S. B. i 2.400 złotych skierowanego do pozwanej M. N. (1)) plus podatek od towarów i usług. Analogiczne rozstrzygnięcie dotyczące pełnomocnika pozwanych nie mogło zostać skorygowane, ponieważ nie zostało przez pozwane zaskarżone.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 par. 1 kpc zmienił częściowo zaskarżony wyrok, a w pozostałym zakresie apelację na podstawie art. 385 kpc oddalił.

Koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej w postępowaniu apelacyjnym przyznane zostały pełnomocnikom obu stron na podstawie § 19 w zw. z § 6 pkt 5 i 6 wymienionego wyżej Rozporządzenia.